

Usmonova Odinaxon Sobirovna
Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisi
Isaqova Gulnozaxon Marifjonovna
Farg'ona viloyati Oltiariq tumani
25-umumiy o'rta ta'lim maktabi boshlang'ich sinf o'qituvchisi

1-SINFLARDA SAVOD O'RGATISHDA ANALITIK-SINTETIK TOVUSH METODI

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda qo'llaniladigan metodlar va ularning xususiyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, 1-sinfda savod o'rgatishning tarbiyaviy xarakteri hamda bolalarning savod o'rgatishga tayyorgarligini o'rganishi ilmiy tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Analitik-sintetik tovush metodi, nutqiy mashqlar, savod o'rgatishga tovushning asos qilib olinishi, o'qishga o'rgatish uchun bugunning asos qilib olinishi, differentsial yondashish, individual yondashish, o'qitishning istiqboli, nutqiy tayyorgarlik, o'qish ko'nikmasi, yozuv ko'nikmasi, tovush tahlili, tovush-harf tahlili.

Analitik-sintetik tovush metodiga K.D.Ushinskiy asos solgan. Bu metod hozirgi kunga qadar ancha takomillashdi. Shu bois analitik-sintetik tovush metodi an'anaviy tamoyillarga va shakllanish, tashkil topish jarayonida bo'lgan tamoyillarga ega. Metodning an'anaviy tamoyillari quyidagilar :

1.Savod o'rgatishda analitik-sintetik tovush metodi shaxsni shakllantirish maqsadiga ko'ra ta'limiy va o'stiruvchi xarakterda bo'ladi, nutqiy mashqlar orqali aqlning o'sishini ta'minlaydi. o'qishning ongli bo'lishini talab etadi.

Bu metod tashkiliy tomondan ikki davrga;

A) Alifbegacha tayyorlov davri

B) Alifbo davriga bo'linadi, yozuvga o'rgatish o'qishga o'rgatish bilan parallel holda olib boriladi.

Analitik-sintetik tovush metodi psixolingvistik nuqtai nazaridan: birinchidan. savod o'rgatish bolalarning jonli nutqiga, ular egallagan nutq malakasiga asoslanadi; ikkinchidan, savod o'rgatishga tovush asos qilib olinadi, unda tovushni ajratishga, analiz va sintez qilishga, tovushlar artikulyatsiyasiga, bolalarda fonematik eshitishni rivojlantirishga, o'qish birligi sifatida bo'g'in ustida ishlashga katta ahamiyat beriladi.

Metodning shakllanish va tashkil topish jarayonida bo'lgan tamoyillari:

1.Ta'lim jarayonini tashkil etish nuqtai nazaridan: savod o'rgatish jarayonida o'quvchilarga differentsial va individual yondashish;

2.O'qitishning istiqboli nuqtai nazaridan: grammatika, so'z yasalishi, imlo, leksikologiyaga oid bilimlarni nazariyasiz amaliy asosda muntazam berib borish;

3. Psixolingvistik nuqtai nazaridan: tovush va xarfni o'qitishning qulay usulini izlash, tovush va xarflarning mosligini, osonligini, ikkinchidan, ta'limning tarbiyaviy va o'stiruvchi xarakteri hisobga olinadi.

Ta'lim jarayonida o'quvchilarga tarbiya ham berib boriladi. Tarbiyalash didaktikaning muhim prinsiplaridandir.

Maktabda axloqiy tarbiya beriladi, ilmiy dunyoqarash elementlari shakllantiriladi.

Bolalar darsda ommaviy siyosiy tushunchalarni egallaydilar.

"Alifbe" sahifalarida do'stlik, baynalminal munosabat, bolalar mehnati, tabiat, kattalar mehnati, bolalar o'yinlari, oila, maktab hayoti kabi rasmlar berilgan. Turli mavzularda matn berilgan. Bular bolalarda o'zaro do'stlik, mehnatsevarlik, mehnatni qadrlash, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, tabiatni sevish va asrash, hayvonot dunyosiga qiziqish, ularni muhofaza qilish, maktab va o'qishni sevish- umuman estetik tarbiyani shakllantiradi. Bular bolalarni xalqning qaynoq hayotiga, uning baxtiga, orzulariga, muvaffaqiyatlariga ruhlantiradi. Demak, bolalarga axloqiy, g'oyaviy- siyosiy, mehnat va estetik tarbiya berish ham savod o'rgatish vazifasiga kiradi.

Savod o'rgatishni tashkil etish uchun bolalarning unga nutqiy tayyorgarligi maxsus o'rganish talab etiladi. Maxsus o'rganish avgustda hatto undan oldin- bahordan boshlanadi. 1-sinfga keladigan o'quvchining oilasiga yoki bolalar bog'chasiga boriladi, suhbat o'tkaziladi, bolalarning umumiy bilim saviyasi aniqlanadi.

1. O'qish ko'nikmasini aniqlash.

a) so'zni sidirg'a o'qiydi,

b) bo'g'inlab o'qiydi,

v) harflab o'qiydi (noto'g'ri o'qish)

g) anchagina xarflarni biladi, lekin o'qishni bilmaydi,

d) ayrim harflarni biladi,

2. Yozuv ko'nikmasi.

a) xamma harfni yozishni biladi, so'z yozadi, (bosma yoki yozma)

b) ayrim xarflarnigina yozishni biladi (bosma yoki yozma)

v) yozishni umuman bilmaydi

3. Tovushni tahlil qilishga tayyorgarligi.

a) so'zni bo'g'inlarga bo'ladi,

b) so'z yoki bo'g'indagi tovushni ajratadi,

v) xamma tovushni to'g'ri talaffuz qiladi,

g) ayrim tovushlarni noto‘g‘ri talaffuz qiladi (qaysi tovushlar ekani hisobga olinadi)

d) nutqning baland yoki pastligi

4. Og‘zaki bog‘lanishli nutq. She‘rni yoddan o‘qish.

a) 3 ta she‘rni biladi, uni zavqlanib aytadi,

b) 1-2ta she‘rni biladi, aytishga uyaladi,

v) birorta she‘rni yoddan o‘qishni bilmaydi,

5. Og‘zaki bog‘lanishli nutq. Ertak aytish.

a) bir yoki bir nechta ertakni aytishni biladi,

b) ertak aytishga harakat qiladi, lekin ayta olmaydi,

v) ertak aytishni bilmaydi, o‘rganishga ham harakat qilmaydi,

Fikr bayon qilish ("Rasmda nimalar kurayotganingni aytib ber?")

a) 20 so‘zdan ortik bog‘lanishli hikoya, bir necha gap

b) 10 tadan 20 tagacha so‘z, bir necha gap

v) 10 tagacha so‘zli bog‘lanishli javob

g) 3-4 so‘zli qisqa javob,

Shuningdek, bola nutqining sintaktik qurilishi ham, foydalanadigan so‘zlar doirasida ham o‘rganiladi, to‘plangan materiallar 2 variantda yoziladi.

a) Har bir o‘quvchi haqida alohida ma'lumot, bu bolaga yakka yoki differentsial yondashish uchun kerak bo‘ladi.

b) Sinf o‘quvchilari uchun umumiy ma'lumot, bu ma'lumotdan darsda sinf o‘quvchilari uchun umumiy ishlar metodikasini tanlashda foydalaniladi.

Xulosa qilib aytganda 1-sinf o‘quvchilari savod o‘rgatish davri katta ahamiyatga ega. Zero, boshlang‘ich ta‘lim- bilimlar poydevori.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. G‘ulomova X, Yo‘ldasheva Sh . “ Boshlang‘ich sinflarda ona tili o‘qitish metodikasi ” ma‘ruza matnilar T., 2006 yil

2. “ Boshlang‘ich sinflarning takomillashtirilagan davlat ta‘lim standarti ” Boshlang‘ich ta‘lim 2006 , 5- son .

3. Abdullayeva K. va boshqalar “Savod o‘rgatish darslari ” T. , “O‘qituvchi ”1996 yil